

Stembeleid ABP

2025

Inhoudsopgave

Bestuur	4
Klimaat	4
Natuur & biodiversiteit	4
Mensenrechten	4
Belasting	4
Overige overwegingen Bestuur	5
Jaarrekening en controle	6
Beloning	7
Rechten van aandeelhouders	8
Klimaat	10
Biodiversiteit	11
Mensenrechten	12
Belasting	13

Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen is een van de instrumenten die ABP inzet om de doelstellingen in haar beleid voor duurzaam en verantwoord beleggen te behalen. Waar dit praktisch mogelijk is, brengt ABP dan ook haar stem uit. ABP heeft een eigen stembeleid ontwikkeld, dat wereldwijd van toepassing is. Op basis van dit beleid en onderzoek van een stemadviesbureau worden steminstructies op maat voor alle portefeuilles geproduceerd. Onze vermogensbeheerder coördineert de uitoefening van alle aandelenstemrechten wereldwijd met gebruik van een elektronisch stelsysteem, en betreft portefeuillemanagers bij de besluitvorming.

Bij het nemen van stembeslissingen houdt onze vermogensbeheerder rekening met de specifieke context en de markt waarin de onderneming actief is, zoals de bepalingen vastgelegd in nationale corporate governance- codes, evenals lokale wet en regelgeving¹. Tegelijkertijd moedigen wij de implementatie van wereldwijde bestpractice- normen voor corporate governance aan. Onze vermogensbeheerder kan input van externe beheerders gebruiken bij het stemmen in markten waarvoor deze beheerders over specifieke deskundigheid beschikken.

Hieronder geven we een gedetailleerde beschrijving van ons stembeleid. Naast goed ondernemingsbestuur besteden we nadrukkelijk aandacht aan de belangrijke thema's in ons duurzaam en verantwoord beleggen beleid: klimaat, natuur & biodiversiteit, mensenrechten en belasting.

Dit stembeleid is effectief per 24 januari 2025

---

1 Voor meer informatie, zie [Corporate Governance Raamwerk](#) op de website

Bestuur

ABP ondersteunt doorgaans de (her)benoeming van de door het bedrijf genomineerde bestuurskandidaten. Er zijn echter specifieke gevallen waarin we tegen de kandidaten stemmen. Hieronder geven we per thema aan wanneer dat het geval is.

Klimaat

- bij alle ondernemingen die hun CO2-emissies niet openbaar maken (scope 1 en 2, en scope 3 voor sectoren waar dat relevant is) stemt ABP tegen de herbenoeming van de voorzitter van de Raad van Bestuur bij ondernemingen met een monistisch bestuursmodel (one-tier board), of de voorzitter van de Raad van Commissarissen/ het niet-uitvoerend bestuur bij een dualistisch bestuursmodel (two tier board) of (als deze niet ter stemming staat) tegen de jaarrekening;
- bij bedrijven in sectoren of met activiteiten die een hoge klimaatimpact hebben en die geen doelstellingen hebben gesteld in lijn met een 1.5-gradenpad, stemt ABP tegen de herbenoeming van de voorzitter van de Raad van Bestuur bij ondernemingen met een monistisch bestuursmodel (one-tier board), of de voorzitter van de Raad van Commissarissen/ het niet-uitvoerend bestuur bij een dualistisch bestuursmodel (two tier board) of (als deze niet ter stemming staat) tegen de jaarrekening.

Natuur & biodiversiteit

In ons stembeleid richten we ons op bedrijven in hoog-risicosectoren. Dit betekent dat we stemmen tegen de herbenoeming van de voorzitter van de Raad van Bestuur bij ondernemingen met een monistisch bestuursmodel (one-tier board), of de voorzitter van de Raad van Commissarissen/ het niet-uitvoerend bestuur bij een dualistisch bestuursmodel (two tier board) of (als deze niet ter stemming staan) tegen de jaarrekening:

- bedrijven actief in vlees verwerking) cacao, koffie, papier, palmolie, soja en bosbouw die geen beleid hebben om ontbossing tegen te gaan;

- farmaceutische bedrijven die geen beleid hebben om dierproeven te vervangen door proeven zonder dieren, te verminderen waar mogelijk of te verbeteren om het ongemak voor de dieren te voorkomen (3V-methoden);
- mijnbouwbedrijven die geen goed milieumanagementsysteem hebben.

Mensenrechten

We stemmen tegen de herbenoeming van de voorzitter van de Raad van Bestuur bij ondernemingen met een monistisch bestuursmodel (one-tier board), of de voorzitter van de Raad van Commissarissen/ het niet-uitvoerend bestuur bij een dualistisch bestuursmodel (two tier board) of (als deze niet ter stemming staan) tegen de jaarrekening bij bedrijven in sectoren met een hoge impact op mensenrechten die mensenrechten onvoldoende respecteren. Wij hanteren hiervoor de Core Social Indicators (CSI). Wij verwachten hierbij dat bedrijven in sectoren met een hoge impact een score behalen van minimaal 2 (uit 10) voor CSI 3, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 12 en van minimaal 1 (uit 2) voor CSI 6 en 8².

-
- 2 Deze indicatoren hebben betrekking op het in gesprek gaan met getroffen en mogelijk getroffen belanghebbenden, en klachtenmechanismen voor externe personen en gemeenschappen, en gelden voor de metaal- en mijnbouwsector, landbouwsector, chemische sector, farmaceutische sector, en bosbouwsector.

Belasting

We stemmen tegen de herbenoeming van de CFO of (als deze niet ter stemming staat) tegen de jaarrekening én de herbenoeming van de voorzitter van de auditcommissie, of de herbenoeming van de overige leden van de auditcommissie bij bedrijven die:

- aan geen van de drie criteria voldoen die gelden onder het verantwoord belastingbeleid van ABP³;
- onderwerp zijn van een ernstige controverse op het gebied van belasting en (belasting)boekhouding en waarbij de dialoog met het bedrijf te weinig voortgang oplevert.

Overige overwegingen Bestuur

ABP stemt tegen de (her)benoeming van de door het bedrijf genomineerde bestuurskandidaten als:

- de meerderheid van de niet-uitvoerende bestuurders niet onafhankelijk is. We stemmen dan tegen (her)verkiezing van de niet-onafhankelijke bestuurder;
- de genderdiversiteit in het bestuur onvoldoende is. We stemmen dan tegen de (her)benoeming van de leden van de benoemingscommissie;
- de functies van voorzitter en CEO zijn gecombineerd. We stemmen dan tegen de (her)benoeming van de voorzitter van de benoemingscommissie, of (indien deze niet voor (her)benoeming is voorgedragen) tegen een andere niet onafhankelijke bestuurder; • een bestuurder aanwezig is bij minder dan 75% van de relevante vergaderingen en hiervoor geen afdoende reden geeft,
- er voorafgaand aan de stemming onvoldoende informatie over een kandidaat beschikbaar is;
- bestuurders meer dan vijf bestuursfuncties bij beursgenoteerde bedrijven vervullen, of minder indien zij voorzitter van één van de besturen zijn. Als een kandidaat lid is van meerdere besturen, en dit in het kader van ons beleid, op basis van ons onderzoek of na overleg met de onderneming als excessief wordt beschouwd, kan ABP besluiten de voorgestelde kandidaat niet te steunen;
- prestaties van deze bestuurders bij andere bedrijven, actueel of in het verleden, daar aanleiding toe geven;

- aanpassingen van het jaarverslag en de jaarrekening twijfels doen rijzen over de kwaliteit van het toezicht en het risicomanagement van het bestuur; als de cijfers materieel worden bijgesteld en dit wijst op falende interne controlemaatregelen. We stemmen dan tegen de (her)verkiezing van de bestuurders in de auditcommissie;
- we ons recht uitoefenen om bestuurders ter verantwoording te roepen voor zaken waar zij als bestuurder als onderdeel van bestuurscommissies voor verantwoordelijk zijn (bijvoorbeeld het stemmen tegen het hoofd van de beloningscommissie als wij het oneens zijn met het beloningsbeleid),
- het bij bedrijven in sectoren met een hoge impact ontbreekt aan verantwoordelijkheid voor relevante duurzaamheidskwesities. We onthouden dan steun aan de (her)benoeming van bestuurder(s) in de benoemingscommissie;
- de verslagen en rekeningen van een onderneming onvoldoende informatie bevatten om een goed onderbouwde beleggingsbeslissing te nemen. We onthouden dan steun aan de (her)benoeming van bestuurder(s) in de auditcommissie;
- een bedrijf de activiteiten van een bestuurder regelmatig sponsort en/of niet de desbetreffende bedragen publiceert.

---

3 Meer informatie over verantwoord belastingbeleid is terug te vinden op de [website](#).

Jaarrekening en controle

ABP steunt doorgaans de (her)benoeming van de door het bedrijf genomineerde bestuurskandidaten, tenzij:

- er ten tijde van de stemming geen door de accountant gecontroleerd verslag beschikbaar is;
- de externe accountant een controleverklaring met een beperking afgeeft of in het controleverslag materiële vraagtekens zet bij het jaarresultaat of bij de relevante controleprocedures;
- er geen rekening is gehouden met duurzaamheidsrisico's waardoor mogelijke toekomstige financiële gevolgen niet zijn meegenomen;
- er materiële aanpassingen in de jaarrekening zijn aangebracht.

ABP stemt doorgaans voor de benoeming van de externe accountant en het voorstel dat het bestuur of niet-uitvoerende bestuurders de beloning van de accountant bepalen tenzij:

- er vraagtekens zijn rond de onafhankelijkheid en de kwaliteit van het accountantsselectieproces;
- het de vraag is of het accountantsselectieproces is geleid door niet-uitvoerende bestuurders;
- de auditcommissie, zonder bevredigende verklaring, een uitdrukkelijke wens van aandeelhouders met betrekking tot het selectieproces of de inhoud van de opdrachtbrief heeft genegeerd;
- er vraagtekens zijn over de juistheid van de financiële gegevens of de kwaliteit van het controlewerk;
- de niet aan de controle gerelateerde kosten hoger zijn dan de controlekosten, waardoor er vraagtekens rijzen over de onafhankelijkheid van de accountant en mogelijke belangenconflicten;

- er twijfel is over de integriteit en kwaliteit van het accountantskantoor of een individueel teamlid, bijvoorbeeld vanwege vraagtekens die de toezichthouder naar voren heeft gebracht;
- de benoeming excessieve beperkingen inhoudt ten aanzien van de wettelijke aansprakelijkheid van de accountant;
- er geen duidelijke rechtvaardiging wordt gegeven voor de wisseling van accountant.

Beloning

ABP stemt doorgaans voor het beloningsrapport en beleid van een bedrijf, tenzij:

- het gaat om een bedrijf met een hoge klimaatimpact dat geen duurzaamheids- of klimaatgerelateerd prestatie criterium in het beloningsbeleid heeft opgenomen;
- het beloningsbeleid niet op tijd is bekendgemaakt;
- er geen duidelijke doelstellingen zijn vastgesteld voor variabele componenten;
- beoordelingen worden toegepast naar goeddunken van de beloningscommissie zonder voldoende onderbouwing;
- bonussen of andere variabele betalingen excessief zijn en/of niet nauw verbonden met de bedrijfsprestaties en/of niet consistent met het door de aandeelhouders goedgekeurde beleid;
- het bedrijf aandelenopties herwaardeert, prestatievoorwaarden herziet of op andere wijze achteraf en ongerechtvaardigd ingrijpt bij beloningsuitkomsten;
- het bedrijf toestaat dat aandelen in onderpand worden gegeven;
- de ontslagvergoeding meer dan een jaar basissalaris bedraagt

Rechten van aandeelhouders

ABP overweegt de volgende criteria bij het besluit om een uitgifte van aandelen goed te keuren:

Het maximale aantal uit te geven aandelen en de duur van de toestemming

We geven toestemming om aandelen met voorkeursrechten uit te geven voor maximaal 20% van het uitgegeven aandelenkapitaal. Dit is het geval in markten waar lokale wet- en regelgeving een grotere uitgifte toestaat. Ditzelfde geldt ook voor de tijdsperiode waarvoor de toestemming wordt aangevraagd. Bij voorkeur geldt deze toestemming voor maximaal 18 maanden, met een maximumperiode van 24 maanden.

Voorkeursrechten

Indien er geen sprake is van voorkeursrechten, beperken we de toestemming om aandelen uit te geven tot maximaal 10% van het uitgegeven aandelenkapitaal.

Inkoop van aandelen

Hoewel de lokale wet- en regelgeving kan variëren, ondersteunt ABP doorgaans geen inkoopprogramma's waarin toestemming wordt gevraagd voor de aankoop van meer dan 10% van de uitgegeven aandelen. Als bedrijven eigen aandelen inkopen, moeten zij waarborgen dat alle aandeelhouders financieel gelijk worden behandeld en rekening houden met de waardering van het bedrijf. De inkoop van eigen aandelen mag niet worden gebruikt om een mogelijke overname te voorkomen.

Fusies, overnames en andere belangrijke transacties

ABP ondersteunt doorgaans voorstellen voor een fusie, overname of ingrijpende transactie als deze transactie bijdraagt aan het vermogen van het bedrijf om waarde op lange termijn te creëren, past in de bedrijfsstrategie en in het belang is van (minderheids-) aandeelhouders.

Verdedigingsmechanismen

Over het algemeen weigert ABP het verzoek van een bedrijf om een verdedigingsmechanisme te implementeren dat beoogt om mogelijke wijzigingen in de zeggenschapsstructuur van het bedrijf te blokkeren. Wij erkennen dat bepaalde verdedigingsmechanismen op lange termijn gunstig kunnen zijn voor de aandeelhouderswaarde, bijvoorbeeld wanneer dit het management de tijd geeft om verschillende strategische opties af te wegen.

Wij beoordelen elk geval afzonderlijk en ondersteunen doorgaans één, maar niet meerdere verdedigingsmechanismen. Het mechanisme moet onderworpen zijn aan een tijdslimiet (maximaal zes maanden) en de omstandigheden waaronder het verdedigingsmechanisme in werking kan treden moeten duidelijk worden gedefinieerd.

ABP overweegt doorgaans uitsluitend akkoord te gaan met de uitgifte van aandelen als maatregel om een overname tegen te gaan indien deze worden uitgegeven:

1. als tijdelijke, noodzakelijke en evenredige bescherming tegen een specifieke dreiging voor de continuïteit of de belangen van de onderneming, haar activiteiten, de aandeelhouders, de werknemers en andere stakeholders en na zorgvuldige overweging van deze belangen;
2. tot een maximum niet hoger dan 100% van het nominale bedrag van de eerder geplaatste aandelen;
3. met als doelstelling om de bestuurders van het bedrijf in staat te stellen een constructieve dialoog met de bieder te voeren, om mogelijke alternatieven te onderzoeken, om de aandeelhouders van het bedrijf te informeren of om de continuïteit van het bedrijf of zijn beleid en de onder (i) vermelde belangen te beschermen.

Voorstellen van aandeelhouders

Wij brengen op alle voorstellen onze stem uit en ondersteunen voorstellen die wij in het belang van het bedrijf en zijn aandeelhouders achten. Wij ondersteunen voorstellen die bijdragen aan het oplossen van governance en duurzaamheidskwesties die het bedrijf momenteel onvoldoende aanpakt of die anderszins het vermogen van het bedrijf om lange termijn waarde te creëren positief kunnen beïnvloeden. Hierbij hebben we speciale aandacht voor aandeelhoudersvoorstellen gerelateerd aan klimaat. Meer hierover is te lezen in de paragraaf over klimaat.

ABP ondersteunt over het algemeen besluiten die streven naar een grotere transparantie en verantwoording indien wij menen dat dit redelijk en praktisch is. Dit geldt in het bijzonder in gevallen waar al problemen zijn opgetreden en risico's niet adequaat worden beheerd.

Naast de mogelijkheid tot het stemmen op aandeelhoudersvoorstellen heeft ABP ook de mogelijkheid om zelf, of in samenwerking met andere aandeelhouders, voorstellen in te dienen. Wij doen dit als wij geloven dat dit voor ons de effectiefste manier is om invloed uit te oefenen. Wij dienen alleen aandeelhoudersvoorstellen in die gericht zijn op lange- termijn waarde-creatie. Hierbij houden wij rekening met de specifieke context en de markt waarin de onderneming actief is.

Wij dienen aandeelhoudersvoorstellen in via onze vermogensbeheerder APG Asset Management.

Klimaat

ABP verwacht van bedrijven dat ze transparant zijn over hun klimaatstrategie en dat ze concrete plannen hebben om de opwarming van de aarde tot 1.5°C te beperken. Dit betekent onder andere dat zij een governance-structuur moeten hebben die de klimaatstrategie ondersteunt, dat ze informatie openbaar maken over hun eigen CO₂-uitstoot en die van hun waardeketen (scope 1-, 2- en 3-emissies) en dat het klimaatbeleid concrete doelstellingen bevat om deze te verminderen. ABP stemt dan ook als volgt:

- Bij alle ondernemingen die hun CO₂-emissies niet openbaar maken (scope 1 en 2, en scope 3 voor sectoren waar dat relevant is) stemt ABP tegen de herbenoeming van de voorzitter van de Raad van Bestuur bij ondernemingen met een monistisch bestuursmodel (one-tier board), of de voorzitter van de Raad van Commissarissen/ het niet-uitvoerend bestuur bij een dualistisch bestuursmodel (two tier board) of (als deze niet ter stemming staan) tegen de jaarrekening. Daarnaast stemmen wij bij deze ondernemingen (indien ter stemming) tegen de klimaatstrategie.
- Bij bedrijven met een hoge klimaatimpact, die geen duurzaamheids- of klimaatgerelateerd prestatie criterium in het beloningsbeleid hebben opgenomen, stemt ABP tegen het voorstel voor goedkeuring van het beloningsbeleid of beloningsrapport.
- Bij bedrijven in sectoren of met activiteiten die een hoge klimaatimpact hebben en die geen doelstellingen hebben gesteld in lijn met een 1.5-gradenpad stemt ABP tegen de herbenoeming van de voorzitter van de Raad van Bestuur bij ondernemingen met een monistisch bestuursmodel (one-tier board), of de voorzitter van de Raad van Commissarissen/ het niet-uitvoerend bestuur bij een dualistisch bestuursmodel (two tier board) of (als deze niet ter stemming staan) tegen de jaarrekening. Daarnaast stemmen wij bij deze ondernemingen (indien ter stemming) tegen de klimaatstrategie.

Klimaattransitieplannen

Steeds meer bedrijven leggen hun klimaattransitieplan ter goedkeuring voor aan hun aandeelhouders. ABP beoordeelt deze plannen zeer kritisch en stemt doorgaans alleen voor het klimaattransitieplan als aan alle onderstaande voorwaarden is voldaan. De strategie:

- bevat een netto-nul-ambitie (scope 1,2 en 3);
- bevat middellange- en langetermijn-klimaatdoelen;
- is aantoonbaar in lijn met 1.5°C of de sectorspecifieke criteria uit het International Energy Agency Net Zero Emissions Scenario⁴;
- omvat alle belangrijke bedrijfsonderdelen (>90% dekking)
- is meetbaar en realistisch, en;
- omvat geen investeringen in nieuwe fossiele capaciteit.

Klimaatgerelateerde aandeelhoudersvoorstellen

ABP stemt doorgaans voor klimaatvoorstellen die zijn ingediend door aandeelhouders, tenzij:

- de onderneming met haar klimaataanpak, en de openbaarmaking daarvan, niet voldoet aan dezelfde criteria die ABP ook stelt aan klimaattransitieplannen (zie hierboven);
- er sprake is van juridisch ongeoorloofd micro-management;
- het voorstel verwachtingen stelt die schadelijk (kunnen) zijn voor het bedrijf en/of haar aandeelhouders;
- het voorstel contraproductief is voor de aanpak van klimaatverandering door het bedrijf.

Biodiversiteit

ABP verwacht van bedrijven met een (potentieel) hoge impact dat zij in staat zijn maatregelen te nemen om hun negatieve impact te verkleinen. In ons stembeleid richten we ons op bedrijven in hoog-risicosectoren. Dit betekent dat we stemmen tegen de herbenoeming van de voorzitter van de Raad van Bestuur bij ondernemingen met een monistisch bestuursmodel (one-tier board), of de voorzitter van de Raad van Commissarissen/ het niet-uitvoerend bestuur bij een dualistisch bestuursmodel (two tier board) of (als deze niet ter stemming staan) tegen de jaarrekening bij:

- bedrijven actief in vlees(verwerking), cacao, koffie, papier, palmolie, soja en bosbouw die geen beleid hebben om ontbossing tegen te gaan;
- farmaceutische bedrijven die geen beleid hebben om dierproeven te vervangen door proeven zonder dieren, te verminderen waar mogelijk of te verbeteren om het ongemak voor de dieren te voorkomen
- mijnbouwbedrijven die geen goed milieumanagementsysteem hebben.

Mensenrechten

ABP verwacht van bedrijven dat ze mensenrechten respecteren en daarbij handelen in lijn met de UN Guiding Principles on Business and Human Rights.

In het stembeleid richten we ons op de manier waarop bedrijven met mensenrechten risico's omgaan waarbij wij ons baseren op de Core Social Indicators (CSI)⁴.

De CSI beoordelen in hoeverre bedrijven mensenrechtenrisico's en -effecten identificeren, beoordelen, en integreren. Daarnaast stellen deze indicatoren concrete, meetbare, verwachtingen op over bijvoorbeeld het hanteren van specifieke maatregelen inzake klachtenmechanismen voor werknemers, gezondheid en veiligheid, leefbaar loon, werktijden en collectieve onderhandelingen.

Wij stemmen tegen de herbenoeming van de voorzitter van de Raad van Bestuur bij ondernemingen met een monistisch bestuursmodel (one-tier board), of de voorzitter van de Raad van Commissarissen/ het niet-uitvoerend bestuur bij een dualistisch bestuursmodel (two tier board) of (als deze niet ter stemming staan) tegen de jaarrekening bij bedrijven in sectoren met een hoge mensenrechten impact die niet minimaal een score behalen van 2 (uit 10) voor CSI 3, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 12 en van minimaal 1 (uit 2) voor CSI 6 en 8⁵.

---

4 Voor meer informatie over de CSI methodologie zie [Core Social Indicators](#)

5 Deze indicatoren hebben betrekking op het in gesprek gaan met getroffen en mogelijk getroffen belanghebbenden, en klachtenmechanismen voor externe personen en gemeenschappen, en gelden voor de metaal- en mijnbouwsector, landbouwsector, chemische sector, farmaceutische sector, en bosbouwsector.

Belasting

ABP verwacht van bedrijven dat ze handelen in lijn met haar uitgangspunten voor fiscaal verantwoord gedrag⁶. In het stembeleid richten we ons op bedrijven die niet handelen in lijn met onze fiscale criteria. Dit betekent dat we stemmen tegen herbenoeming van de CFO (of als deze niet ter stemming staat, tegen de jaarrekening én de herbenoeming van de voorzitter van de auditcommissie, of de herbenoeming van de overige leden van de auditcommissie) bij bedrijven die:

- aan geen van onze fiscale criteria voldoen
- onderwerp zijn van een ernstige controverse op het gebied van belasting en/of (belasting) boekhouding en waarbij engagement te weinig voortgang oplevert.

In geval van zwaarwegende omstandigheden kan ABP uitzonderingen maken op bovenstaand beleid.

---

5 [abp-position-paper-belastingen.pdf](#)

Contactgegevens

Pensioenfonds ABP

Postbus 4806

6401 JL Heerlen

www.abp.nl

© 2024 | Pensioenfonds ABP